

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נה.

תורה אור

1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' צפניה ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתיו את האדם מעל פני האדמה נאם ה' צפניה א ג
3. פי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא ה' את מפקדו ואת מכות ורעק מכות גדולות ונאמנות ויחלים רעים ונאמנות דברים כח טו
5. ופן תשא עיניך השמיקה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדרחת והשתחית להם וגברתם אשר חלק ה' אליהם אתם לכל העמים תחת כל השמים: דברים ד טו
6. אם ללצים הוא יליץ וללעגים יתן חן: משלי ג ד

לוקחין נת בעושה. א"ע שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור כ"כ (ב) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והו' סיפא פירוש דרישא אכל אותן ספרים שגורסין ואינו ביו"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקשיא

אמאי אלטרין למיתני אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לבור וי"ל ללא זו אף זו קמני' א"נ תנא ו' סיפא לגלוי רישא ללא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הו' כאלו ירד לבור קמני' סיפא דירד לבור דוקא: **ירד לבור** מה שבבור אסור. פ"ה אס נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינא דקמי' סיפא דומיא דרישא דנתינא לתפוח מיירי בנגיעה אף מותר דסיפא מיירי בנגיעה אכל און לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כנגע העובד כוכבים כמה שצבור ע"י נזוק אכל ודאי אס נגע העובד כוכבים הו' אסור צמגע עובד כוכבים דשפיר הו' קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה צמג' לרב הונא דאמר כיון שהתמל לימשך עושה יין נסך לישי ליה דרב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דמתני' נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכ"כ דמקשי מימ' שפיר דקמני' אהא דשמעי' ליה לרב הונא דלית ליה צ"ב (לקמן ע"ג) דנזוק צבור וצמגתמין משמע דנזוק אינו צבור מדקא' שרי השאר שצמג דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמני מלתיה דרב הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף בנגיעת עובד כוכבים והשאר נאסר דליכא לשנויי צמג' דמתניתין לא מיירי צמגע עובד כוכבים ורב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי צמגע עובד כוכבים דכפרישת ר"י פ"י דודאי מיירי צמגתני' בנזוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה צמגרא לא שנו אלא שלא החזיר גרבותני לגת פי' ואלו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גרבותני גופה צמג' מתקרא ומשני בנזוק אלמא מתני' נמי מיירי בנזוק דכפרישת ורש"י פ"י מה שצבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה רבנן כדלמרינן לקמן צ"ב (דף ע"ג) וה"נ מכא דריבמו צמג נתמשך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזוק דכפרישת: **והשאר** מותר. פ"י אף בשמיה כפ"ה אכל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דאינו נעשה יין נסך ליהאסר בהנאה עד שירד לבור אכל בשמיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו כפיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף בשמיה ועוד דצמג' כי פריך לרב הונא לישי ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשמיה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב מינוק צן יומו עושה יין נסך והיינו בשמיה דוקא דלקמן (דף ע"ג) צמג' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דלמרינן צ"ב (לקמן דף ע"ד): גזי גת של און שופתה עובד כוכבים (ב) יגבגז ושל עץ רבי אומר יגבגז וזכ"א יקלוף הזפת ואיכא דלמרי' דוקא ופתה אכל דרך זה לא סגי לה צניגוז ואמאי הא קמני' הא כהא דלוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיי"ל כוותיה וכי פריך התם דמתני' אהוה מני' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניהא ליה למימר דמתניתין בלא דרך זה צמג' דרך זה ולאוקומי מתייבה למשנה אחרונה: **ד"ר ר"ב** ע"פ העובד בוכבים בגת. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך זה עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דלפני כן נראה לר"י דבסוף דריכה קאמר וכן צמג' טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צמג' טמא לכך נראה כפרש"י דבסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמני' דורכין עם העובד כוכבים גת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלוו עליהן שמי וערב לא:

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל צממיה: **אסף אדם ובהמה והמכשלות הם הרשעים**. כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: **והכרתיו את האדם**. צממיה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס** שר זנא. עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימני אגריפס המלך היה:

אין מסקנאה צב. אשמו הראשונה אינה מקפדת וכל כן לשנוא את בעלה [אכל את פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]. וזוין. ישראל היה: **דאזני כי מפזרי**. פסחים שהולכין בעזרת כוכבים שנתפרקו איצריהן מחמת חוללין וחוזרין צאיצרין מזומדים: **רעים צליהותן**. שמיסרים את הגוף: **שהחליקן צדננים**. מניחן לטעות: **בתנ"י** גת בעוטה. שבעטה וזרעה עובד כוכבים: **שהוא נוטל**. נעזים מתוך יין צעדים של גת גל הענבים שמתה הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הו' יין נסך עד שירד לבור: **מה שצבור אסור**. אס נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. צור היה עושין לפני הגת והכל נתון שם לקבל היין ויש שטמין

הצור צמיד והיין משתמר צמוכו ואינו מאבד טפה והוא צור סיד: **דורכין עם העובד כוכבים בגת**. ולא אמרינן משתמר צאיסורי הנאה הוא דאפילו בשמיה סכר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לבור ומשום גורס טומאה ליכא שמעיה שדרך זהן העובד כוכבים מעט נטמאו * ומשום מסייע די עוברי עזירה ליכא שהעובד כוכבים לא נטווה על כך: אכל

אמרו יסורין דין הוא שלא נצא והוזרין ואומרים וכי מפני ששומה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב יחללים רעים וגאמנים רעים בשליחותן וגאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באנתרין דכי מצטרדין עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא (ב) אי הו' שכיבנא לא אמרי' לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב 'אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן (ג) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח (ד) ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת

מתקרא ומשני בנזוק אלמא מתני' נמי מיירי בנזוק דכפרישת ורש"י פ"י מה שצבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה רבנן כדלמרינן לקמן צ"ב (דף ע"ג) וה"נ מכא דריבמו צמג נתמשך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזוק דכפרישת: **והשאר** מותר. פ"י אף בשמיה כפ"ה אכל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דאינו נעשה יין נסך ליהאסר בהנאה עד שירד לבור אכל בשמיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו כפיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף בשמיה ועוד דצמג' כי פריך לרב הונא לישי ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשמיה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב מינוק צן יומו עושה יין נסך והיינו בשמיה דוקא דלקמן (דף ע"ג) צמג' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דלמרינן צ"ב (לקמן דף ע"ד): גזי גת של און שופתה עובד כוכבים (ב) יגבגז ושל עץ רבי אומר יגבגז וזכ"א יקלוף הזפת ואיכא דלמרי' דוקא ופתה אכל דרך זה לא סגי לה צניגוז ואמאי הא קמני' הא כהא דלוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיי"ל כוותיה וכי פריך התם דמתני' אהוה מני' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניהא ליה למימר דמתניתין בלא דרך זה צמג' דרך זה ולאוקומי מתייבה למשנה אחרונה: **ד"ר ר"ב** ע"פ העובד בוכבים בגת. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך זה עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דלפני כן נראה לר"י דבסוף דריכה קאמר וכן צמג' טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צמג' טמא לכך נראה כפרש"י דבסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמני' דורכין עם העובד כוכבים גת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלוו עליהן שמי וערב לא:

- (א) [שנת קצנ]: ט) שנת קד. יומא לה: ממותו כט; (א) [השני בלבוש צ"ב מ"ח]; (ד) רישא לגלוי סיפא צ"ב ל"ט; [ל"ט].

גליון הש"ס
רש"י ה"ה מה שבבור כו' דורכין עם וכו' ומשום מסייע די עוברי עזירה. עין מג"ה סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח
(א) במשנה ונותן לתפוח (ולוי) חו"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו וכו"א נכס שאינו נש"י ועין צמג' (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"י הוא הני: (א) ד"ה והשאר וכו' שופתה עובד כוכבים מנבגה והיא שהורה ושל עץ ר' אומר:

רבינו הגנאל

ואתה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך ששרתה עליו עיר ובא להשחיתה הריים משחת ולא המתים כו' ועוד שאלו אגריפס שר צבא וזוין א"ל וזוין לר' עקיבא לבי ולכן יודע שעבודת כוכבים אין בה משו והא חזוין דאזלו בה שבורין וחזוין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פעם אחד שכה והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו וכעברו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושעה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחליקין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכו'ן שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה עשה שלא כהוגן נעבור על שבועתנו והיינו דכתיב ויחללים רעים וגאמנים רעים בשליחותם וגאמנים בשבועתם א"ל רבא בר יצחק לרב יהודה עבודת כוכבים אית באנתרין וכי מצטרדין עלמא למטרא מיתחזי בחלמא קטלו לה גברא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא איכו שכיבנא לא אימנא לכו את מילתא הכי אטר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים. מלמד שהחליקם בדברים שמרואן כי יש משם בעבודת כוכבים כדי לטורדן מן העולם אם יטעו אחריהם היינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן (א) ליטמא פותחין לו בא ליטמא פותחין אותו שאמר ולענוים יתן חן: בתנ"י לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים